

Uniwersytet
Wrocławski

Podstawy prawa międzynarodowego

Joanna Siekiera

Chair of International and European Law

Faculty of Law, Administration and Economics

University of Wrocław

Prawo międzynarodowe publiczne (prawo międzynarodowe):

System norm prawnych (zbiór uporządkowanych norm prawnych; wewnątrznie niesprzecznych, logicznie uporządkowany) regulujący wzajemne stosunki pomiędzy podmiotami tego prawa, głównie państw i organizacji międzynarodowych.

Różnice pomiędzy PrMn a prawem krajowym:

- I. Sposób tworzenia prawa
- II. Specyficzna budowa normy prawnomiędzynarodowej
- III. Brak obowiązkowego sądownictwa
- IV. Brak aktu konstytucyjnego
- V. Brak całościowej kodyfikacji

Te akty, które zawierają normy o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym; pozostałe (dotyczące tylko konkretnych adresatów, o charakterze indywidualnym) to źródła zobowiązań międzynarodowych.

- Źródła są równorzędne (brak hierarchii)
- Normy w źródłach 1 rodzaju mogą derogować normy zawarte w innych źródłach
- Pierwszeństwo zobowiązań wynikających z Karty Narodów Zjednoczonych
- Normy *ius cogens*

Bezwzględnie obowiązująca norma powszechnego prawa międzynarodowego (norma **ius cogens**)

- normy o charakterze uniwersalnym i zwyczajowym (część z nich jest zapisana w umowie, ale nawet państwa nie będące stronami tych porozumień uznają te normy jako wynikające z prawa zwyczajowego)
- uważane za nadrzędne wobec wszystkich innym norm PrMn
- taki status mają m.in. wszystkie zasady KNZ
- nieważna jest umowa, która w chwili zawarcia jest niezgodna z normą ius cogens

Art. 38 Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości 1947

1. Trybunał, którego zadaniem jest orzekać na podstawie prawa międzynarodowego w sporach, które będą mu przekazane, będzie stosował:

- a) **konwencje międzynarodowe**, bądź ogólne, bądź specjalne, ustalające reguły, wyraźnie uznane przez państwa spór wiodące;
- b) **zwyczaj międzynarodowy**, jako dowód istnienia powszechnej praktyki, przyjętej jako prawo;
- c) **zasady ogólne prawa**, uznane przez narody cywilizowane;
- d) z zastrzeżeniem postanowień artykułu 59, **wyroki sądowe** tudzież **zdania najznakomitszych znawców prawa publicznego** różnych narodów, jako środek pomocniczy do stwierdzania przepisów prawnych.

2. Postanowienie niniejsze nie stanowi przeszkody, aby Trybunał mógł orzekać **ex aequo et bono**, o ile strony na to zgadzają się.

- Katalog źródeł PrMn nie jest zamknięty, co wynika z dynamiki obrotu prawnomiędzynarodowego (interesów jego głównych aktorów, tj. państw – *Raison d'État*)
- Brak hierarchii źródeł PrMn; jednakowo traktowane
- Ewentualna hierarchia norm prawnomiędzynarodowych z/w na charakter normy:
 - I. Ius cogens, np. zakaz użycia siły
 - II. Normy wynikające z KNZ – znaczenie tylko dla państw, członków ONZ
 - III. Inne normy (państwowe, rządowe, resortowe)
- Ogólne zasady prawa z art.38 to nie to samo co zasady PrMn wywodzące się ze zwyczaju mn, umów mn, np. nakaz rozwiązywania sporów środkami pokojowymi, zakaz ingerencji w sprawy wewnętrzne innego państwa, poszanowanie praw człowieka...

Art. 2 Konwencji o prawie traktatów 1969

Używane wyrażenia

1. W rozumieniu niniejszej konwencji:

a) "traktat" oznacza międzynarodowe porozumienie między państwami, zawarte w formie pisemnej i regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie, czy w dwóch lub więcej dokumentach, i bez względu na jego szczególną nazwę.

- I. Etap negocjacji, rokowań** – ustalenie tekstu umowy
- II. Etap przyjęcia tekstu umowy** – podsumowanie negocjacji
- III. Ustalenie tekstu autentycznego, umocowanie** – podpisanie lub wymiana dokumentów
- IV. Wyrażenie zgody na związanie się traktatem** – tryb prosty (tylko podpisanie) lub tryb złożony (ratyfikacja, zatwierdzenie, przyjęcie zgodnie z wewnętrznymi procedurami państw)

Obowiązywanie umowy (od momentu gdy wymagana większość/wszyscy wyrażą zgodę) ≠ **wejście w życie** (w terminie przez wyznaczonym datą lub warunkami do spełnienia)

Element obiektywny (praktyka podmiotów PrMn)

- Praktyka musi spełniać 3 warunki:
- Charakter jednolity, stały, powszechny

Element subiektywny (Opinio Iuris Sive Necessitatis)

- Przekonanie prawne o konieczności podjęcia określonych prawem działań
- Państwo jest przekonane, iż dane zachowanie wynika z normy prawnomiędzynarodowej

Akty Jednostronne

- Nie każde oświadczenie woli państwa zmienia skutkuje zmianą zakresu regulacyjnego obrotu prawnomiędzynarodowego. Warunki
- **Czysto jednostronny** akt – nie pociąga innych zobowiązań
- Złożony przez **kompetentny organ** państwowy
- **Zamiar związania się** tym oświadczeniem – nie tylko oświadczenie polityczne
- Charakter **bezwarunkowy** i definitywny
- Złożony publicznie i *erga omnes*
- **Wolny od wad prawnych** Konwencji o prawie traktatów
- Typy: uznanie, protest, zrzeczenie, przyrzeczenie)
- Kategorie: akty obligatoryjne, fakultatywne, mieszane

Od kiedy można mówić o podmiotowości państwa?

Od pewnego momentu faktycznego (od organizacji terytorialnej po państwo)
lub uznania 1 państwa przez 2 państwo

2 teorie uznania:

Teoria konstytutywna

- El. subiektywny; warunkiem powstania państwa jest uznanie go przez społeczność mn

Teoria deklaratywna

- Skutkiem uznania jest jedynie potwierdzenie funkcjonującego już bytu, zgodnie z zasadą **prawa do samostanowienia**

Państwo składa się z 3 elementów zgodnie z regionalną Konwencją o prawach i obowiązkach państw z Montevideo 1933

terytorium

ludność

władza suwerenna

Państwo posiada określone cechy:

EFEKTYWNOŚĆ

- Rzeczywista kontrola nad terytorium i ludnością
- Stanowienie i egzekwowanie prawa niezależnie od innych podmiotów PrMn

SUWERENNOŚĆ

- Państwo samowładne (samodzielne decyzje)
- Państwo całowładne (w ramach swego terytorium w sposób dowolny)

PRAWO DO SAMOSTANOWIENIA

- Prawo utworzenia suwerennego państwa, przyłączenia się do innego państwa, ale też wyboru innej formy statusu
- Zasada integralności terytorialnej > zasada samostanowienia

Państwo w pełni realizuje poniższe atrybuty podmiotu prawnomiędzynarodowego, stąd jest ono uznawane za główny podmiot PrMn

ius tractatum

ius legationis

ius standi

- Wycinek przestrzeni Ziemi, odgradzony od innych państw wyznaczonymi granicami i podlegający jurysdykcji danego państwa
- Warunkiem jest także stała ludność państwa, a nie jego wielkość
- Terytorium państwa = terytorium lądowe + wody wewnętrzne + morza terytorialne + przestrzeń powietrzna nad tymi obszarami + wnętrze ziemi
- Granice państwa - płaszczyzna pionowa, prostopadła do powierzchni ziemi, oddzielająca terytorium państwa od innych terytoriów państw lub terytoriów niepodlegających suwerenności żadnego państwa (np. morza pełnego) oraz płaszczyzna oddzielająca przestrzeń powietrzną od przestrzeni kosmicznej
- Wyznaczanie przebiegu granicy przebiega w 3 etapach:
 - I. Decyzja polityczna określająca przebieg granicy państwa (np. w traktacie pokojowym)
 - II. Delimitacja - komisja dwustronna wyznacza przebieg granicy wraz z naniesieniem na mapie
 - III. Demarkacja - komisja wyznacza granicę w terenie poprzez ustawianie widocznych znaków, słupów granicznych

- Obywatelstwo – węzeł prawny łączący os. fiz. z państwem;
- Instytucja prawna, której istota polega na istnieniu względnie trwałego w czasie i przestrzeni węzła prawnego łączącego jednostkę z państwem i wyznaczającego jego przynależność do tego państwa, który stwarza podstawę zaistnienia kompleksu wzajemnych praw i obowiązków
- Wyrazem tej więzi jest **zwierzchnictwo personalne** państwa – wykonywanie jurysdykcji w stosunku do obywatela także poza granicami państwa, w tym na terytoriach innych państw i terytoriach niepodlegających suwerenności państw + obowiązek objęcia obywatela opieką dyplomatyczno-konsularną
- **Sprawa Nottebohm'a** (1955) tzw. zasada efektywnego obywatelstwa: istota obywatelstwa mówiąca o praktycznej więzi z danym państwem
- Zasada wyłączności obywatelstwa: wielorakie obywatelstwo możliwe, ale nie można się zaślaniać innym obywatelstwem państwa B przed organami państwa A

- Ekstradycja – oparte na porozumieniu państw przekazanie osoby znajdującej się w granicach zwierzchnictwa terytorialnego jednego z nich (tzw. państwa wezwanego) dokonane na rzecz drugiego (państwa wzywającego), które jest kompetentne do ścigania oraz karania danej osoby w zw. z popełnieniem określonego przestępstwa (tzw. Przestępstwa ekstradycyjnego)
- Cel: uniknięcie zbiegu jurysdykcji, wyeliminowanie podwójnego karania
- Zasady ekstradycji:
 - ❖ Wydanie osoby wyłącznie gdy istnieje odpowiednia umowa (tzw. Umowa ekstradycyjna)
 - ❖ Podwójna karalność czynu; przestępstwo, uznane za takie w dwóch państwach, należy do kategorii przestępstw ekstradycyjnych
 - ❖ Zakaz wydawanie przestępców politycznych
 - ❖ Niewydawanie własnych obywateli
 - ❖ Niewydawanie za czyn zagrożony w państwie wzywającym karą śmierci
 - ❖ Zasada specjalności (ograniczenie ścigania i karania) tylko za dany czyn, a nie wszelkie poprzednie

- Odmówienie ekstradycji cudzoziemca obwinionego o przestępstwo przez władze innego państwa
- Podłoże: polityczne – dotyczy m.in. sprawców przestępstw politycznych; humanitarne – ochrona praw człowieka przed prześladowaniami z/w na rasę, narodowość, religię, poglądy,...
- Forma przyjęcia cudzoziemca na terytorium państwa, teren placówki dyplomatycznej, pokład okrętu lub samolotu wojskowego albo teren bazy wojskowej
- Nie mogą korzystać osoby podejrzane o popełnienie zbrodni przeciwko pokojowi, wojskowych ani przeciwko ludzkości (ścigane za czyny sprzeczne z celami KNZ)
- **Azyl terytorialny** – przyznanie przez państwo, w ramach wykonywania jego suwerennych praw, ochrony na swoim terytorium cudzoziemcowi ściganemu w innym państwie za popełnienie przestępstwa politycznego lub prześladowanemu
- **Azyl dyplomatyczny** – akt państwa o charakterze politycznym wyjmujących ściganą osobę spod zwierzchnictwa terytorialnego państwa pobytu

Członkowie misji dyplomatycznej

szef misji

I klasa
ambasador,
nuncjusz apostolski

II klasa
poseł, internuncjusz,
delegat apostolski

III klasa
charge d`affaires

personel misji

personel
dyplomatyczny
*osoby posiadające
stopień
dyplomatyczny:*

- minister pełnomocny;
- minister
- radca-minister pełnomocny
- I, II radca, radca
- attache specjalny (wojsk., morski, lotn.)
- I, II, III sekretarz
- sekretarz
- attache

personel
administracyjno
-techniczny
(pomocniczy)

personel
sekretariatu,
tłumacze,
szyfranci,
lekarze,
eksperci

personel
służby

woźni, kierowcy,
ogrodnicy,
kucharze,
ochrona,
osoby sprząające

przedstawiciele dyplomatyczni

Art.3 Konwencji o stosunkach dyplomatycznych z 1961

1. Funkcje misji dyplomatycznej obejmują między innymi:

- a) reprezentowanie państwa wysyłającego w państwie przyjmującym;
- b) ochronę w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego i jego obywateli, w granicach ustalonych przez prawo międzynarodowe;
- c) prowadzenie rokowań z rządem państwa przyjmującego;
- d) zaznajamianie się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami panującymi w państwie przyjmującym i z rozwojem zachodzących w nim wydarzeń oraz zdawanie z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego;
- e) popieranie przyjaznych stosunków pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz rozwijanie pomiędzy nimi stosunków gospodarczych, kulturalnych i naukowych.

Ustanawianie przedstawicielstwa dyplomatycznego:

❖ LISTY UWIERZYTELNIAJĄCE - przekazywane głowie państwa przyjmującego warunkiem objęcia stanowiska ambasadora:
faktyczny początek urzędowania

❖ AGRÉMENT – zezwolenie, zgoda wymagane przy I, II klasie oraz personelu dyplomatycznym

❖ AKREDYTACJA – przedstawiciele III klasy przy ministrze spraw zagranicznych :

a) *En pied (en titre)* - Chargé d'affaires pełni funkcję w charakterze stałego szefa misji

b) *Ad interim* - Chargé d'affaires został powołani przez szefa misji do tymczasowego pełnienia obowiązków podczas jego nieobecności

❖ Mianowanie członka personelu przez akt jednostronny (notyfikacja, nominacja)

❖ Zakończenie funkcjonowania szefa i członków misji – koniec terminu lub inne powody (np. organizacyjne, osobiste, rozpad państwa, likwidacja misji)

❖ LIST ODWOŁUJĄCY - analogiczny do listu uwierzytelniającego

Celem nie jest zapewnienie korzyści poszczególnym osobom, ale zabezpieczenie skutecznego wykonywania funkcji przez misję dyplomatyczną.

3 teorie podstawy immunitetu dyplomatycznego:

- 1) **EKSTERYTORIALNOŚCI** – misja traktowana jako część państwa wysyłającego, ale „-” - istotą misji jest przebywanie na terenie państwa przyjmującego
- 2) **REPREZENTACJI** – przedstawiciel misji nie podlega żadnej władzy, a organu państwa wysyłającego i przyjmującego są równe, „-” – za przedstawicieli dyplomatycznych Konwencja uznaje także innych członków misji
- 3) **FUNKCJONALNA** – warunkiem wykonywania przez personel misji swoich zadań jest korzystanie z przywilejów i immunitetów

PRZYWILEJ – uprawnienie, które nie przysługuje samym obywatelom państwa (np. prawo do flagi)

IMMUNITET – wyłączenie od obowiązujących w samym kraju norm (np. immunitet jurysdykcyjny)

P&I RZECZOWE

(przysługujące misji)

- Umieszczenie flagi i godła
- Nietykalność (pomieszczeń, środków transportu, archiwów, dokumentów + obowiązek zapewnienia ochrony)
- Swoboda porozumiewania się z innymi placówkami państwa wysyłającego
- Zwolnienie od podatków i opłat

P&I OSOBOWE

(członkom misji)

-II-

-II-

-II-

+od ubezpieczenie społ., rewizji osobistej i bagażu, wyjątek- VAT

P&I OSOBOWE (przysługujące członkom misji)

- Immunitet jurysdykcyjny:

- Sprawy karne – pełny immunitet

- Sprawy administracyjne – pełny immunitet

- Sprawy cywilne – ograniczony

- Immunitet celny – za przedmioty prywatne i służbowe

Komu przysługuje?

Członkom misji dyplomatycznej, a zwłaszcza przedstawicielom dyplomatycznym i członkom ich rodzin (wspólne gospodarstwo domowe) * chyba, że państwa ustalą inaczej*

Od kiedy/do kiedy?

Od wjazdu do państwa przyjmującego/od chwili notyfikacji

Do opuszczenia kraju/czasu, w którym osoba mogłaby opuścić kraj.

Art.5 Konwencji o stosunkach konsularnych z 1963

Funkcje konsularne polegają na:

- a) ochronie w państwie przyjmującym interesów państwa wysyłającego oraz jego obywateli, zarówno osób fizycznych, jak i prawnych, w granicach dozwolonych przez prawo międzynarodowe;
- b) popieraniu rozwoju stosunków handlowych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym oraz na popieraniu wszelkimi innymi sposobami przyjaznych stosunków między tymi państwami zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji;
- c) zapoznawaniu się wszelkimi legalnymi sposobami z warunkami i rozwojem życia handlowego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego państwa przyjmującego, zdawaniu z tego sprawy rządowi państwa wysyłającego oraz udzielaniu informacji osobom zainteresowanym;
- d) wydawaniu paszportów i dokumentów podróży obywatelom państwa wysyłającego, jak również wiz lub odpowiednich dokumentów osobom, które pragną udać się do państwa wysyłającego;
- e) udzielaniu pomocy i opieki obywatelom państwa wysyłającego, zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym; (...)

Funkcje konsularne można zatem podzielić wg następujących kategorii:

- ochronna – interesów państwa i jego obywateli
- promocyjna – popieranie interesów państwa i rozwoju relacji handlowych, gospodarczych, kulturalnych, naukowych
- Informacyjna – zapoznawanie z warunkami i rozwojem państwa przyjmującego
- administracyjna – wydawanie paszportów i dokumentów podróży
- administracyjno- prawna – notariusz i urzędnik stanu cywilnego; pełnomocnik przed sądami i innymi organami państwa przyjmującego; inspekcja statków morskich i rzecznych oraz powietrznych; udzielanie pomocy jego załodze i pasażerom
- sądowa – przesyłanie sądowych i pozasądowych dokumentów

Zakończenie funkcjonowania:

- Służba konsula uległa terminacji
- Cofnięcie exequatur
- Państwo przyjmujące przestało uważać osobę za członka personelu

Ustanawianie przedstawicielstwa dyplomatycznego:

- ❖ Zgoda na ustanowienie relacji dyplomatycznej, gdy nie postanowiono inaczej, oznacza także zgodę na stosunki konsularne
- ❖ Co za tym idzie, zerwanie stosunków dyplomatycznych nie oznacza ipso facto zerwania relacji konsularnych
- ❖ Wykonywanie funkcji konsularnych jest możliwe także poza okręgiem konsularnym lub w państwie 3. / na rzecz państwa 3.
- ❖ **Konsul Generalny, Konsul, Wicekonsul, Agent Konsularny** – kierownicy konsularni mianowani przez państwo wysyłające na podstawie umowy dwustronnej, ale często i zwyczaju
- ❖ LISTY KOMISYJNE – o charakterze urzędowym lub notyfikacja o nominacji
- ❖ EXQUATUR- zgoda państwa przyjmującego względem konkretnego kierownika konsularnego; wydane jako odpowiedź na listy komisyjne; odpowiednik agrément w prawie dyplomatycznym; do czasu udzielenia exequatur – tymczasowo dopuszczony do swych funkcji

- **Charakter ograniczony względem P&I dyplomatycznych** – zakres węższy i niepełny, przysługują tylko przy wykonywaniu czynności urzędowych
- Dyplomata nie podlega jurysdykcji władzy miejscowej, a konsul podlega zwierzchnictwu państwa przyjmującego

OCHRONA URZĘDNIKÓW KONSULARNYCH I ICH WOLNOŚCI

- Ochrona ich osoby, wolności i powagi
- Pozbawienie wolności tylko na podstawie ostatecznego wyroku
- Powiadomienie władz państwa wysyłającego

IMMUNITET JURYSDYKCYJNY

- Ani funkcjonariusze konsularni, ani członkowie służby administracyjno-technicznej nie podlegają jurysdykcji w odniesieniu do czynności dokonanych podczas sprawowania funkcji konsularnych
- Nie stosuje się w przypadku pojawienia się szkód spowodowanych przez pojazd, statek, samolot

- Obowiązek składania zeznań w charakterze świadka, ale brak sankcji jak tego nie zrobią, nie ma obowiązku składania zeznań w związku z wykonywaniem funkcji konsularnych
- Zwolnienie ze świadczeń osobistych

Zasada PrMn – naruszenie zobowiązań pociąga za sobą obowiązek naprawienia szkody w należytej formie

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MIĘDZYNARODOWA jest następstwem postępowania podmiotu PrMn niezgodnie z zobowiązaniami;

Rodzi obowiązek **REPARACJI** – naprawienia szkody podmiotowi, który poniósł uszczerbek.

- ❖ W przeszłości – pośrednia odpowiedzialność za pośrednie naruszenie interesu państwa (np. za naruszenie interesów obywateli w obcej przestrzeni)
- ❖ Współcześnie – bezpośrednie naruszenie interesu państwa, grupy podmiotów, całej społeczności międzynarodowej

- Za naruszenie normy ius cogens (np. zakaz użycia siły)
- Nieskodyfikowane – 2011 Komisja PrMn przy ZO ONZ „Projekt Artykułów Komisji PrMn dotyczących odpowiedzialności państwa za czyny niedozwolone”
- Środki prawne:
 - Zwyczajowe prawo odpowiedzialności państwa
 - Z prawa cywilnego
 - Sankcje- ale one nie znajdują się w normie prawnomiędzynarodowej, ale treści umów

Sankcje one nie występują w treści normy prawnomiędzynarodowej, ale mogą być zawarte w treści umowy pomiędzy państwami.

- REPARACJA – materialne zadośćuczynienie
- wypłacenie odszkodowania
- RESTYTUCJA – zwrócenie bezprawnie zagarniętych dóbr
- Sankcje ekonomiczne i wojskowe:
 - Embargo na broń,
 - Zakaz handlu z danym państwem,
 - Zerwanie dyplomatycznych więzi (uznanie przedstawiciela misji za persona non grata),
 - interwencja zbrojna.

KNZ Rozdział VII „ Akcja w razie zagrożenia pokoju, naruszenia pokoju i aktów agresji”

Art. 39

Rada Bezpieczeństwa stwierdza istnienie zagrożenia lub naruszenia pokoju bądź aktu agresji oraz udziela zaleceń lub decyduje, jakie środki należy zastosować w myśl artykułów 41 i **42 w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju lub bezpieczeństwa.**

Art. 40

Aby zapobiec zaostrzeniu się sytuacji, Rada Bezpieczeństwa może, przed udzieleniem zaleceń lub wydaniem decyzji o zastosowaniu środków przewidzianych w art. 39, wezwać strony zainteresowane, aby zastosowały się do zarządzeń tymczasowych, jakie Rada uzna za konieczne lub pożądane. Takie zarządzenie tymczasowe nie przesądza o prawach, roszczeniach lub stanowiskach stron. Rada Bezpieczeństwa wyciągnie odpowiednie wnioski z niezastosowania się do takich zarządzeń.

Art. 41

Rada Bezpieczeństwa może zdecydować, jakie **środki nie wymagające użycia siły zbrojnej** należy zastosować dla skutecznego przeprowadzenia jej decyzji oraz może wezwać członków ONZ do zastosowania takich środków. Środki te mogą obejmować zupełne lub częściowe przerwanie stosunków gospodarczych oraz komunikacji: kolejowej, lotniczej, pocztowej, telegraficznej, radiowej i innej, jak również zerwanie stosunków dyplomatycznych.

Art. 42

Jeżeli Rada Bezpieczeństwa uzna, że środki przewidziane w art. 41 mogłyby okazać się niewystarczającymi albo już okazały się niewystarczającymi, jest ona władna podjąć taką akcję przy pomocy sił powietrznych, morskich lub lądowych, jaka mogłaby okazać się konieczną do utrzymania albo przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Akcja taka może polegać na demonstracjach, blokadzie i innych operacjach sił zbrojnych powietrznych, morskich lub lądowych członków NZ.

Organizacja międzynarodowa:

- podmiot o kompetencjach szczególnych,
- o podmiotowości wtórnej (pochodnej), ograniczonej i niesuwerennej
- *zrzeszenie, związek państw lub podmiotów prawa wewnętrznego pochodzących z różnych państw, powołanych do życia w celu stałej realizacji zadań, określonych w dokumencie założycielskim (będącym umową mn) w rozumieniu Konwencji o prawie traktatów lub umowy prawa prywatnego*

Osobowość organizacji międzynarodowej (IGO - intergovernmental organization ≠ NGO - nongovernmental organization)

○ Możliwość samodzielnego działania na płaszczyźnie mn, bez pośrednictwa państw członkowskich (samodzielne zawieranie umów mn, przyjmowanie i wysyłanie przedstawicielstw dyplomatycznych, występowanie z roszczeniami)

○ Org mn nie nabywa osobowości prawnej przez samo utworzenie, ale w wyniku czynników składających się na osiągnięcie celów (zasada rzeczywistości), stąd mówimy o **przypisaniu osobowości prawnej org mn**

Podział organizacji międzynarodowych:

- 1) Uniwersalne – ich celem jest powszechne członkostwo
Zamknięte – zwykle regionalne org mn – szczególne kompetencje w wąskiej dziedzinie, na określonym obszarze geograficznym
- 2) O kompetencjach ogólnych – każda kwestia podniesiona na forum
o kompetencjach szczególnych – wąski zakres działalności
- 3) Ponadnarodowe – różnica pomiędzy nimi a IGO polega na zakresie i charakterze uprawnień w stosunku do państw członkowskich
 - autonomia sądowa, finansowa, stanowienie prawa kierowane jest do państw członkowskich z zachowaniem pierwszeństwa przed normami krajowymi

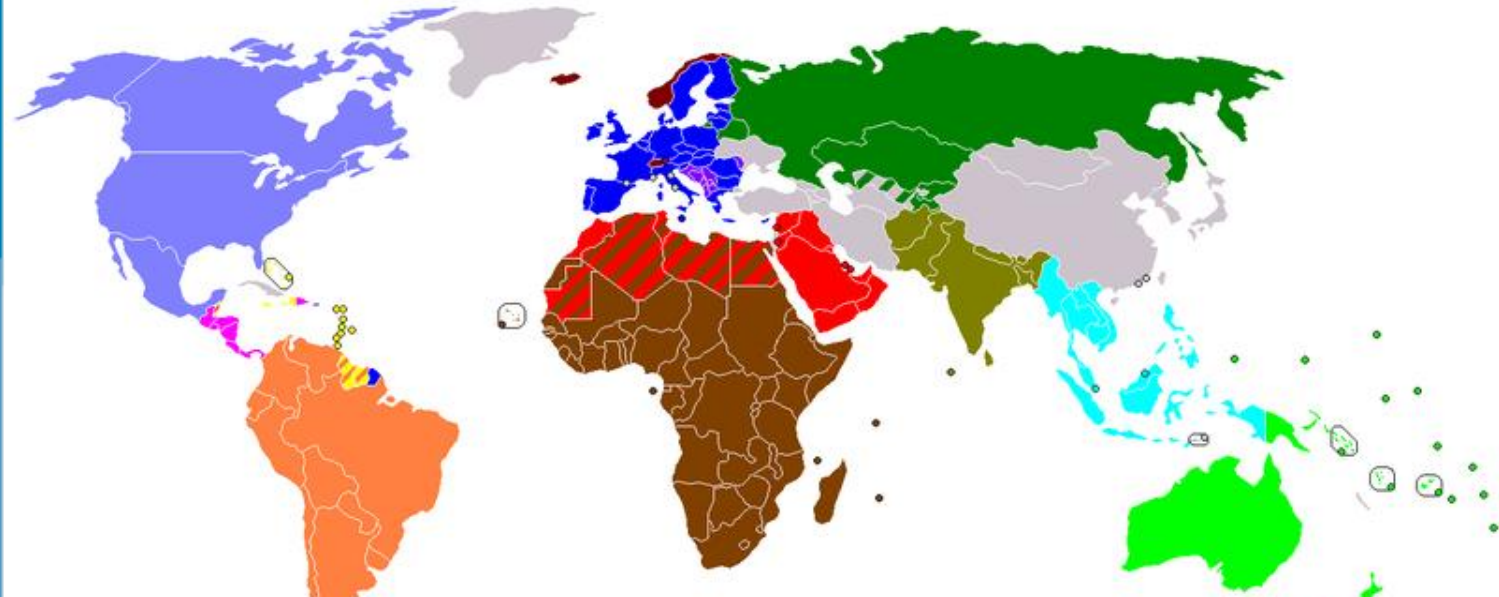
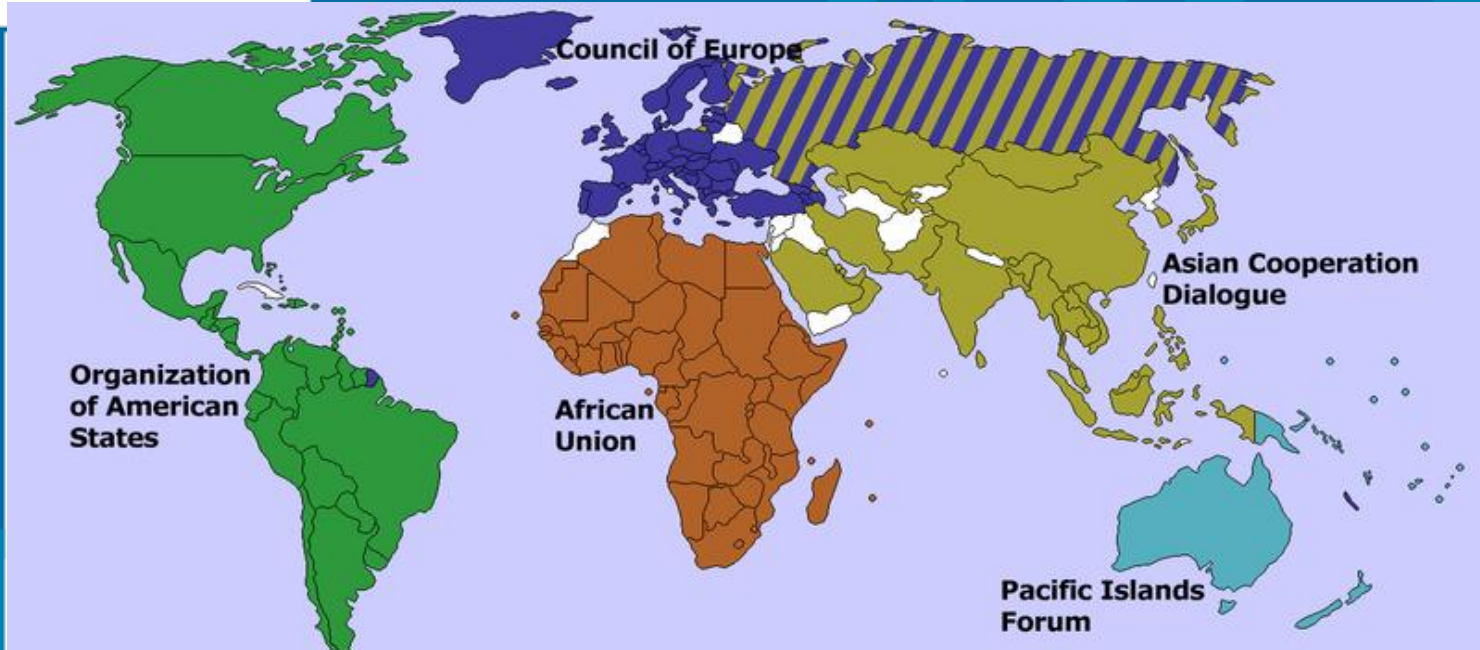
Uchwały org mn należą do katalogu źródeł PrMn.

By dany akt org mn stał się źródłem prawa, musi spełniać dane warunki:

- 1) Musi posiadać **moc wiążącą** (po względem PrMn) – tworzą prawo wewnętrzne danego podmiotu PrMn, jakim jest organizacja mn
- 2) Normy zawarte w uchwale muszą mieć **charakter generalny i abstrakcyjny** - tworzą nowe normy, nie ograniczają się do jednorazowego uregulowania konkretnej kwestii, lecz ustalają abstrakcyjnie sformułowane reguły postępowania na przyszłość
- 3) Uchwała jest skierowana **pro foro interno** – wewnątrz organizacji (\neq pro foro externo, co zmieni zakres PrMn), do tego, co dzieje się na forum organizacji, np. działalność organów, ich wzajemnych stosunków, aktywność państw w samej organizacji i ich relacji z innymi org mn; adresatami uchwały są organy oraz członkowie

Regionalizm na świecie

Art. 1 Karty Narodów Zjednoczonych 1945

Cele Organizacji Narodów Zjednoczonych są następujące:

1. Utrzymać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, stosując skuteczne środki zbiorowe dla zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich usuwania, tłumienia aktów agresji i innych naruszeń pokoju, łagodzić i załatwiać - w drodze pokojowej, według zasad sprawiedliwości i prawa międzynarodowego - spory lub sytuacje mogące prowadzić do naruszenie pokoju.
2. Rozwijać przyjazne stosunki między narodami, oparte na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów, i stosować inne odpowiednie środki dla wzmocnienia powszechnego pokoju.
3. Doprowadzić do współdziałania międzynarodowego w rozwiązywaniu zagadnień o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym, jak również popierać i zachęcać do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.
4. Być ośrodkiem uzgadniającym działalność międzynarodową, zmierzającą do osiągnięcia tych wspólnych celów.

Art. 2 Karty Narodów Zjednoczonych 1945

Dla osiągnięcia celów ustalonych w art. 1 Organizacja i jej członkowie postępować będą według następujących zasad:

1. Organizacja opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich członków.
2. Wszyscy członkowie, w celu zapewnienia sobie praw i korzyści wynikających z członkostwa, wykonywać będą w dobrej wierze zobowiązania przyjęte przez nich zgodnie z niniejszą Kartą.
3. Wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości.
4. Wszyscy członkowie powstrzymają się w swych stosunkach międzynarodowych od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko całości terytorialnej lub niepodległości któregoś państwa.

(...)

Art. 2 Karty Narodów Zjednoczonych 1945

(...)

5. Członkowie Organizacji okażą jej wszelką pomoc w każdej akcji podjętej zgodnie z niniejszą Kartą i powstrzymają się od udzielenia pomocy jakiegokolwiek państwu, przeciwko któremu Organizacja zastosowała akcję prewencji lub przymusu.

6. Organizacja zapewni, aby państwa, które nie są jej członkami, postępowały zgodnie z niniejszymi zasadami w stopniu koniecznym do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

7. Żadne postanowienie niniejszej Karty nie upoważnia Organizacji Narodów Zjednoczonych do interwencji w sprawach, które z istoty swej należą do kompetencji wewnętrznej któregośkolwiek państwa, ani do żądania od członków, aby przekazywali takie sprawy do załatwienia według niniejszej Karty. **Powyższa zasada nie dotyczy możliwości zastosowania środków przymusu przewidzianych w rozdziale VII (*sankcje*).**

Art. 7 Karty Narodów Zjednoczonych 1945

1. Jako główne organa Organizacji Narodów Zjednoczonych ustanawia się:

Zgromadzenie Ogólne,

Radę Bezpieczeństwa,

Radę Gospodarczą i Społeczną,

Radę Powierniczą (*nieaktywna*),

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości oraz

Sekretariat.

2. Wolno tworzyć, zgodnie z niniejszą Kartą, organa pomocnicze, jakie okażą się konieczne. (*rodzina ONZ – specjalne agencje niebędące częścią ONZ, ale blisko z nią związane, jak UNICEF, ILO, regionalne komisje*)

- ❖ **SPÓR MN** - punkty widzenia stron są wyraźnie przeciwstawne; często przeradza się w:
- ❖ **SYTUACJA MN** – określony, co do czasu i miejsca układ stosunków międzynarodowych
- ❖ **KONFLIKT MN** – spór, który przeobraził się w ostrzejszą formę, gdzie grozi użycie siły zbrojnej lub jej użycie

RODZAJE SPORÓW:

- ❖ **ZWYKŁE** – niezagrażające pokojowi i bezpieczeństwu mn
- ❖ **KWALIFIKOWANE** – zagrażają pokojowi i bezpieczeństwu, a zatem grożą w główne wartości ONZ; może przerodzić się w konflikt; należą do kompetencji RB ONZ, która zleci rozstrzygnięcie sporu określoną metodą
- ❖ **PRAWNE** – argumenty natury prawnej, często mają też podłoże polityczne
- ❖ **POLITYCZNE** – brak reguł prawnych mogących posłużyć do rozstrzygnięcia, dotyczą żywotnych interesów państwa

SPOSÓB ROZSTRZYGNIĘCIA:

- ❖ **ZWYKŁY** – swoboda wyboru środków rozstrzygnięcia
- ❖ **KWALIFIKOWANY** – RB wskazuje; państwa w umowie mogą wyznaczyć organ

Istnieją dwa sposoby rozwiązywania sporów w PrMn drogą pokojową:

1) ŚRODKI DYPLMATYCZNE:

Nie prowadzą one do wiążącego dla stron rozstrzygnięcia

- a) ROKOWANIA (NEGOCJACJE BEZPOŚREDNIE) – najprostszy, najskuteczniejszy sposób; strony siadają w dobrej wierze do bezpośredniej wymiany poglądów
- b) DOBRE USŁUGI – państwo, osoba, org mn, jej sekretarz ofiaruje swoje usługi
- c) MEDIACJE (POŚREDNICTWO) – jak wyżej, ale mediator bierze udział w negocjacjach, nie tylko sprowadza strony do stołu obrad
- d) KOMISJE ŚLEDICZE (BADAŃ) – celem jest wyjaśnienie stanu faktycznego, co do którego istnieją rozbieżności; zasada kontradyktoryjności= postępowanie sporne
- e) KONCULIACJA (POJEDNACTWO) – także komisja koncyliacyjna, ale oprócz badania stanu faktycznego dodatkowo zaleca konkretne rozstrzygnięcie sporu

2) ŚRODKI SĄDOWE:

Ich zastosowanie prowadzi do wiążącego rozstrzygnięcia dla stron

- a) ARBITRAŻ (SĄDOWNICTWO POLUBOWNE/ ROZJEMSTWO)
- b) SĄDY STAŁE

Środki sądowe rozwiązywania sporów w PrMn

ŚRODKI SĄDOWE:

Ich zastosowanie prowadzi do wiążącego rozstrzygnięcia dla stron

- a) ARBITRAŻ (SĄDOWNICTWO POLUBOWNE/ ROZJEMSTWO) – rozstrzygnięcie przez sędziów „trybunału rozjemczego” wybranych przez państwa strony; zastosowanie arbitrażu pociąga za sobą obowiązek poddania się z dobrą wiarą wyrokowi; wyrok jest ostateczny i bezapelacyjny; kompromis/zapis na sąd – umowa w trakcie trwania sporu, wyrażenie zgody na rozstrzygnięcie sporu przez sąd arbitrażowy, określenie podstaw prawnych, procedur, składu
- b) SĄDY STAŁE – tutaj strony nie mają wpływu na wybór sądu, także w procedurze nie ma mowy o modyfikacji; należy pamiętać o braku obowiązkowego sądownictwa w PrMn; względem czego, spory rozstrzygane są jedynie przez członków danej organizacji posiadającej organ sądowy/ sygnatariuszy statutu sądu – jak Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości przy ONZ; istnieje możliwość zarządzenia „sędziego narodowego”, gdy 1 ze stron ma swojego reprezentanta, a 2 – nie, wówczas funkcjonuje on jako sędzia ad hoc – tylko do rozstrzygnięcia określonej sprawy

PRAWO WOJENNE = PRAWO HUMANITARNE = PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH = MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Po raz pierwszy pojęcie pojawiło się w uchwale XX Międzynarodowej Konferencji Czerwonego Krzyża, która odbyła się w Wiedniu w 1965 r.

zespół norm mających na celu ochronę osób i dóbr (ofiar konfliktów zbrojnych) przed skutkami konfliktów zbrojnych,
zespół norm odnoszących się do odpowiedzialności państw oraz ich funkcjonariuszy i obywateli w czasie konfliktu zbrojnego

- Prowadzenie konfliktów zbrojnych, ochrona ofiar i uczestników
- Sposoby wszczynania i kończenia konfliktów zbrojnych
- Wymogi sił zbrojnych i ich sytuacja prawna
- Okupacja nieprzyjacielskiego terytorium
- Ochrona osób cywilnych, chorych i rannych
- Środki i metody prowadzenia walki
- Prawne następstwa stanu wojny w stosunkach międzynarodowych

Stan wojny ≠ Agresja

WOJNA – wypowiedzenie wojny (umotywowane lub ultimatum z warunkiem jej wypowiedzenia), zakomunikowany także mocarstwom neutralnym; wywołuje skutki dopiero po ich notyfikacji; także skutkuje wewnątrz przez instytucję stanu wojennego (obligatoryjnie wprowadzana przy wojnie); **w PL Prezydent decyduje, gdy Sejm nie może się zebrać: a) w przypadku zbrojnej agresji na RP lub b) gdy wynika to z ratyfikowanej umowy mn**
skutek prawny- stan wojny skierowany do agresora i społeczności mn jest podstawą prawną do rozpoczęcia działań wojennych

AGRESJA - zbrojna napaść (najazd) na państwo, zwykle powoduje wojnę, ofiara agresji ma prawo do samoobrony, a inne państwa mogą jej pomóc
AGRESJA JEST ZAKAZANA W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

naruszenie tego zakazu oznacza zbrodnię przeciwko pokojowi, nie może być też pretekstem do powiększenia terytorium danego państwa
Przykłady: okupacja militarna, wysyłanie band nieregularnych sił zbrojnych/najemników, bombardowanie, blokada portów, udostępnienie swoje państwa w celach agresji państwa 3.

Konwencje genewskie 1949

- I. Konwencji Genewskiej o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie
- II. Konwencji Genewskiej o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu
- III. Konwencji Genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych
- IV. Konwencji Genewskiej o ochronie osób cywilnych podczas wojny.

Obowiązek przestrzegania norm zawartych w powyższych umowach mn, uznawanych za główne źródła prawa wojennego. Należy je przestrzegać niezależnie od faktu wypowiedzenia wojny- kwalifikacja konfliktu zbrojnego (obronna, napastnicza, (nie) sprawiedliwa) nie ma znaczenia, także stan okupacji czy zbrojnego oporu

Obecnie większość norm Konwencji genewskich ma status zwyczaju mn, obowiązują względem wszystkich państw niezależnie, czy są one stronami umowy.

2005 – najnowszy protokół dotyczący Międzynarodowego Czerwonego Krzyża (możliwość stosowania przez personel "czerwonego kryształu")